

תיאטרון עדות - מפגש בין-זרוי בתהילה חינוכי טיפול

לספר כדי לחיות...

**סיפור השרדותם ותקומתם של ניצולי שואה
תושבי תל-אביב, בשיתוף הדור השני
ouceירים בני הדור השלישי, תלמידי שכבה ט' בתיכון אליאנס תל-אביב
יצרי תיאטרון עדות - עירית ועוזרא דגן, טיפול בדrama, כתיבה בימי והפקה**

**עיריית תל אביב-יפו, מינהל השירותים החברתיים, אגף מרכז-צפון, מחלקת עבר הירקון
ועידת הטבעות אשלו ג'זינט - ישראל
משרד הרווחה והשירותים החברתיים - היחידה לניצולי שואה
המשרד לשווון חברתי - מדינת ישראל עמותת תיאטרון עדות - "ספר כדי לחיות"**

הפרויקט ה-48 يوم השואה הבינלאומי

27 בינואר 2016, י"ז בשבט תשע"ו, בשעה 18:30 אולם היכל התרבות בתיכון "אליאנס", רמת אביב

"תיאטרון עדות לזכור את הכל, לזכור ודבר לא לשכח" (אברהם שלנסקי)
תיאטרון עדות הינו פרויקט ייחודי וחשוב זה, לטובות ניצולי השואה והנצחת סיפוריהם
משמעותם והובלותם של בני הנעור בפרויקט ייחודי וחשוב זה, לטובות ניצולי השואה והנצחת סיפוריהם
בתהיליך חינוכי טיפולי, מהווה נזכר נוסף ומשמעותי בשימור זיכרונות השואה לדורות הבאים. תיאטרון
עדות תורם באופן משמעותי לחבריו בין בני נוער לניצולים ששרדו את השואה והגיעו לאוצר להשתתף
בקמת המדינה. תקווה וביטחונים היא ניצחונים על התופת שחוותם ווגמא אישיות לבני גגונ
שעתידים לקיים את מצאות שימור זיכרונות השואה גם לילדייהם בעתיד.
ישר כה כל העושים במלאת השותפות בפרויקט זה: לבני הנער שרגתו רברגוותם ברגשות הרבה, לניצולי
השואה שניאוות להיחשך, לשחרר ולרגש, לצאות מסור בלב"ס "אליאנס", לצאות המஸור במלחת
עבר הירקון במנהל השירותים החברתיים, למשרד לאזרחים ותיקים, למשרד הרוחה השירותים החברתיים, ולעדוזא ועירית
דגן - יזמי, יצרי ומפיקי התוכנית.
אני מוקה ומאחל לשנים רבות נוספות לפרויקט זה.

שורל חולדי | ראש עיריית תל אביב - יפו

"תיאטרון עדות" - תכנית מorghשת המעלת על נס את גבורתם של ניצולי השואה, מועלית בפעם
השישית בעיר י"א-יפו. הינה אחת מהתוכניות של פרויקט "קפה אירופה", הפועל בעיר זו השנה
הארבע עשרה. ההציגנה הנוכחיית מועלית ממשות עם בי"ס אליאנס.
ההציגנה מעלה, בשילוב שלושה דורות, את עדויותיהם של ניצולי השואה, במסגרת החוגה של "זה גدت
לבן...". היא מסמלת את העוצמה הרגשית המכברת בין אודים מוצלים מאש ומוחבן למשואה
של תקומה וקוואו.
אני רואה בהערכתה הרבה ובהתהבות עמוקה את הביטוי החשכניים של תהיליך העובדה המשוחח לניצולי
השואה, לבני הדור השני ולחלמניים בין הדור השלישי מבניהו חינוכית, היסטורית, לאומית ורפואית.
פרויקט צבוי הרים, מפקחת ארצית לניצולי השואה מרשות הרוחה והשירותים החברתיים, לוועדת התביעות,
תמ"ר מרום, מפקחת ארצית לניצולי השואה דרום ומרכז בישראל, מנוהלת תחום זקנה, בללה קורן, מנוהלת אגף מרכז - צפון,
למשרד לאזרחים ותיקים, לאביבה כהן, מנוהלת תחום זקנה, בללה קורן, מנוהלת אגף מרכז - צפון,
ליהלה אריאל, מנוהלת מחלקת עבר הירקון, לגל שחם, ראש הצוות לטיפול בקשרים במחלקת עבר הירקון, לדניאלה רחבה,
מרכזת נושא זקנה, מרכז התוכנית.
תודה מיוחדת לודעה כגן, מנכ"לית בי"ס אליאנס, על פתיחת דלתות בית ספרה להזמנות יוצאת דופן ומעורבותה ועזרתה
הרבה שאיפשרה את העלאת הגבזה.
ישר כה לעירית ועוזרא דן על היוזמה, האמונה, השקעה וההפקה.
ברכה,

דורית אלטשולר | מנהלת המינהל לשירותים החברתיים, עיריית תל אביב - יפו

פרויקט תל אביב הינו הפרויקט ה-48 של תיאטרון עדות. התהמודדתי לעשייה המיוחדת והחשובה זו
בפרויקט התשייע שהתקיים בחדרה ובו השתתפה אני, אירה מובשוביץ, רבתות, אם כי לא לעומת
מספיק, דבר על חשיבותו של תיאטרון עדות, עברו ניצולי השואה, בהיותם כליה לחישפנות ועיבודו של
סיפורים האישיים לעמם לא ישכח. זה תהיליך טיפולי וחברתי בעל ערך עליון. יתרה מכך, עליינו לשים
לב ולעורר את האפקט החינוכי ואת תרומות האדריכלית של הפרויקט לחברה הישראלית כמו גם לכל
נוער ונערה המשותפים בו. וכך בדרכו הפעם ברצוני להעלות על נס ולהאריך באור גדול דזוקא את
ההצעירים המשותפים בו.
בעין זה בבי הנעור ואלי לא רק הם מנהלים קשרים ביןאישיים דרך "ארגוני רשותה החברתי"
בלוגם "וטויטרים" ו"וד"ר ואספה"ל" מתקשרות אליהם ניצולי תכניות הריאליות,
מתממדת לה קבוצת בני נוער להקשיב באופן אמיתי, לגיטם, לטלט, להזכיר לתוכנן בקבוצת אונס
זקנים, ניצולי שואה, המוכנסים בעצב גודל סכבי נושא טען וככד, ומס' עזים להם לפוך את המשא, נמצאים איתם לאורך
התהיליך טיפול מורכב ובטיסים התהיליך אף מסקרים את סיפורם על הכמה. אשרינו שנתררכנו לבני גגונ
השותפים בפרויקט תיאטרון עדות עירית ועוזרא דן והותם היקרים.
ישר אליאנס | י"ר עמותת "תיאטרון עדות לספר כדי לחיות"

"Testimony Theater - To tell in order to live"

thanks to the professional assistance and financial support of:

JDC- Eshel and the Claims Conference

תיאטרון עדות - "ספר כדי לחיות" מפגש בין-דורי בתוכנית ארץית
ニツオリ שואה, בני הדור השני ותלמידים בתהיליך חינוכי טיפולי
בדרכם טיפול בהבנה ויצירה אمنותית ודרמה-תריפה, כתיבה ובימי
אות המופת החברתי" - נס ירושה לחברה 2010 "פרס מושואה לחינוך" 2013 - המכן הבני"ל להוראת השואה

עיריית תל אביב-יפו, מינהל השירותים החברתיים, אגף מרכז-צפון, מ"ח עבר הירקון

תיקון אליאנס" תל אביב

מנתבת תיאטרון עדות בת"א: רודה כגן - מנהלת ומנכ"לית "תיקון אליאנס"

ויצרי התוכנית, הנהניה בימי ופקחה: **עירית ועוזרא דן** | עירית עדויות והמחזה: **עירית דגן**
הלחנה ניהול מוסיקלי ונגינה בפסנתר: **עמרי דן**

נגנית כינור: **ליה שרמן** | נגן גיטרה-בס: **יאוב אוור** | נגן סקסופון: **ישראל מובשוביץ**
שירת: **עדי יוגב, שי ארואטי**

הגברת ותאורה: **לאון קאושנסקי** | תכנון תאורה והפעלה: **נמרוד דן**
הפעלת מצגת אלקטטרונית: **מיכאי צ'רנאה** | עירכה ועריכת התוכנית: **עוזרא דן**
צלמי סטילס: **אלכס גד, עמרי דן** | עיצוב ויצור אביזרים: **אירה ויעקב מובשוביץ**
עווזרות במא: **רוני בריקמן, רומי לי, עדי יוגב**

בתמיכת משרד הרוחה והשירותים החברתיים, השירות לאזרחים ותיקים
היחידה לניצולי השואה

מגי גד - מנהלת בכירה בתחום קהילה ב- אשקלן, ניהול תיאטרון עדות ארצי
תמי מרוץ - מפקחת ארצית לניצולי שואה במשרד הרוחה והשירותים החברתיים

רכזת פרויקט תיאטרון עדות בתל אביב

דניאלה רחבה - עו"ס, מרכצת נושא זקנה, מחלקת עבר הירקון, אגף מרכז צפון

וועידת התביעות
Claims Conference
Conference on Jewish Material Claims
Against Germany

קובצת ישראכרט

"תיאטרון עדות" הוא פרויקט נילווה לתוכנית "קפה אירופאה" הפעלת באוצר אגף מרכז - צפון, והחל את פעילותה לפני ארבע שנים. באוצר מרכז וצפון העיר פועלות שלוש קבוצות של "קפה אירופאה". תוכניתה השפוכה במהלך השנים למקור תמכה נפשי וחברתי ממשמעותי עבור ניצולי השואה.

פרויקט "תיאטרון עדות" הינו אחד מבין הפרויקטים אשר פותחו במהלך השנים ומטרתו - תיעוד והנצחת זכר השואה והחיבור הבין-דורי.

זו הפעם השישית בה אנו מעדים הצגה, בה שולבו בנוסף לסיפוריו העדות של ניצולי השואה, גם סיפורו בני הדור-השני, אשר הומחז ומוסגים הערב ע"י תלמידי בית"ס "אליאנס". זכרונות בני הדור השני מבאים לידי ביטוי את חווית ילדותם, כפי שגדלו בכל הטרואמה ואת חווית הוריהם על התהיליך קליטתם בארץ, תוך הצדעה להוריהם על הישגיהם ותרומתם להקמת המדינה והעמדת דור שני שהוא מקור לגאווה.

התהיליך העבודה בקבוצה, זמין לניצולי השואה התנסות בחוויה טיפולית אחרת, שבה קייבה ומעט בלתי אמצעי עם בני הדור השני והשלישי. חוות זו יצרה אווירהאפשרת ותומכת לניצולים לפתוח את סגור ליבם ולספר את סיפורו העדות הקשים והchosובים אותם נצרו שנים רבות, למען ידעו ויזכרו הבאים.

זו הייתה עכורים הזדמנות להנציח את ذכר משפחותיהם ולהציג בಗאוות את הישגי הוריהם.

תודה לרודה כגן, מנכ"לית בית"ס "אליאנס", שmobילה את הפרויקט ונותנת את האכסניה לקיום הסדנה ולהעלאת ההצגות, ורואה בתוכנית זו חשיבות רבה להנצחת זכרון השואה לדורות הבאים.

תודה לדורות אלטשולר, מנהלת מינהל השירותים החברתיים, על התמיכה והגיבוי.

תודה לאביבה כהן, מנהלת תחום זקנה, ולגליה עומרד - לי, מרכזת נושא פיתוח שירותים לקשיים בקהילה, על הסיעוע בגין המשאבים והתמיכה.

תודה לדניאלה רחבה, מרכזת נושא זקנה במחלקת עבר הירקון, על ליווי הפרויקט.

תודה מיוחדת לעירית דגן, הוגי יוצר הפרויקט ומפיקו, הפעלים ללא זאת מהז שנים לימי משה מוסריה חשובה זו להנצחת ذכר השואה כחלק מהמורשת של מדינת ישראל.

ברכה,

הילה אריאל | מנהלת מינהל השירותים החברתיים

בלחה קורן | מנהלת מחלקת עבר הירקון

בפעם החמשית משתתפים תלמידינו בתיכון אליאנס ב-"תיאטרון עדות" המעד במאכובdet ורגישה לניצולים ולסיפור חייהם. התהיליך בונה מסגרת עוטפת ותומכת באמצעות המפגשים של הניצולים עם התלמידים. בסופו של התהיליך המתרחק, מתגבשת יczyra תיאטרלית יהודית - מצמרמת. סיפורם של הניצולים הוא במידה רבה גם של מזור לבכם הנפשי והרגשי. הניצולים עוברים מסע רגשי קשה שאותו מוביל לתיאטרון עדות.

תרומתו של הפרויקט לניצולי השואה, לתלמידים ולקהל לא תסולא בכך. במהלך עבודתנו המשותפת התרשםתי מאוד מהערכיות והאנושיות, מרגישותם ועובדותם המקסימות של עלייה ולעלא של עירית ועזרא, מנחי הקבוצה, עם התלמידים ועם ניצולי השואה. אני גאה מאד בתלמידי הצעירים המשתתפים בפרויקט הקשה. לאחר כל הדרך הם גילו מעורבות, יכולת קשב, רגשות וברורות יוצאי דופן.

תוכנית תיאטרון עדות מצילה להפיק מהם את המירב והמייבט לאורך כל התהיליך הארוך והמורכב. נחתה' בלי מעת מפגשים בקבוצה, התפעלי המהיכלות המקסימות הגבאות בשילוב עם רגישות, עם חוכמת חיים ועם יכולת להשפייע וליצור יחס אמון ופתחות בין כולם. המפעל של "תיאטרון עדות" ראוי לכל שבח ועוזד.

העדויות המצתברות של שירדי השואה חשובות ביותר נוכח הגלמים הגורמים להחשת השואה.

"תיאטרון עדות" מעמיד את התלמידים凝ם לעדויות הניצולים המועברות לקהל רחוב באמצעות עדיהם התלמידים, וכך יעבירו להלא את הסיפורים.

כך הוא תורם להרחבת מתהילת של מגלי העדים, הממשיכים לגלל את עדויות הניצולים, שלצערנו הולכים ומתהמעטים. המפגש היהודי הזה בין ניצולי השואה לבין תלמידינו שכבתה ח' ט' תורם רבתות לשני הצדדים: לתלמידינו זה שעור חשוב בכבוד היירון, בהצאה לאוטו חור שוחר של ההיסטוריה ובמבנה שבורה אינה רק בסדרה הקרב. לניצולים ניתנת אפשרות לפתח את ליבם ולספר את סיפורם לבני הדור הצעיר תוך תקווה שהם, הצעירים, ימשכו לספר את סיפורם וישמרו את זיכרון השואה.

תוכנית תיאטרון עדות זו עובדת קודש! בהתרגשות גדרולה צפינו כל השנים בהפקות הייחודיים המציגות את סיפורו של ניצולי ע"י הצעירים, תלמידי בית ספרנו. לנו, הצעירים, מחנכים, מורים ותלמידים היה זה מפגש מטיל ומרגש הן בשל הספרדים הכאובים ששופרו ע"י הניצולים והומחזו בידי עירית דגן, והן בשל סיפורי התקופה, העליה לארץ ובנית החיים החדשניים עם משפחות גדולות ואוהבות.

אני שמחה על החלטתנו להמשיך את פרויקט "תיאטרון עדות" בהתאם את דרך בית"ס אליאנס המש דגש על חינוך ערכי.

חויה ייחודית זו תבטיע את חותמה ותלווה אותו שנים ורכות. אנו מודים מקרוב לך על הזכות שנינתה לתלמידינו להשתתף בפרויקט מרגש זה ועל הזכות שניתנה לצופים: תלמידים, מורים והורים לחזות בהצגה שתיחזרת עמוק בთודעה.

ורדה כגן | מנהלת בית הספר התיכון העירוני "כל ישראל חברים" אליאנס - תא'

ليل הבדולח, 1938, ברלין, שרלוט סלמן

ניצולי שואה תושבי תל אביב, הדור השני וצארים - תלמידי תיכון אליאנס | ינואר 2016

ישראל. חוות עברה במסגרת עליית הנוער לשדה-יעקב וב- 1949, התגgorה בבית החילוצות בחיפה. ב- 1953 נישאה לשמשון ולוף ועברו להתגורר ביפו. הוריה עלו לארץ רק ב- 1964. חוות מצירת כל השנים וציריה מוצגים בבית והלן, בית התנ"ך בת"א ובמוזיאון יד-ושם. מרצה בארכע שפט ומרבה להרצאות לחיל' צה"ל. חוות ומשמשון שלוש בנות: חדוה, יוננה ועדנה ושישה נכדים.

שוש-רוז'יה טריסטר (קנידל)

נולדה בשנת 1935, בעיר חודרוב בגליציה להוריה יהודה ורבקה לבייט ליט. אחות ללוּשִׁיק-אלֵי הצעיר ממנה בחמשה-עשר שנים. ועוד תינוק שנולד אחריה ולא שרד את היזועות שעבורה המשפחה. בשנת 1939, עם כנישת הגורמים החל רדיופות ואקציות והמשפה העברית לטשו יוניבסקה. ב- 1941 החל פראוט בגטו, באקציה אחת הופרדו מבני המשפחה האחרים שנשלחו למתקות, הם לא שרדו את המלחמה. רוז'יה-ושא, יחד עם הוריה וה אח הועל על רכבת והובילו למACHINE הcupה "סדקה" ושם למחנה יוניבסקה" ליד לבוב. שם הצליחו לברוח לבייטום, בקריבת לבוב והוסתרו אצל ג'יה בבר מחתת לדיר חזירים שחפר האב. שם שהו שנתיים, עד כנישת הצבא הרוסי ב- 1945.

ב- 1950 הפליגה המשפחה לישראל מגנדנסק לפולין, באנייה האיטלקית "פרוטואה". נקלטו ב"שער עלייה" ומשם עברו למחנה העולים "קלקיליה" מזרחה לכ"ס. בשנת 1954, התנדבה שוש'ל' לחיל הרפואה ושירותה כחובשת במACHINE ג'י'ל. בשנת 1958, שנה לאחר שחרורה, נישאה לשלהם, אף הוא ניצול שואה מרומניה. שוש עבדה 30 שנה בبنין הפועלים ועם פרישתה למדה אומנות ב"אוניברסיטה הפתוחה" וב"סמינר הקיבוצים" והחללה לציר. השתתפה בתערוכות ורבות. לשוש ושלמה שלושה בניים: יובל, רון ודור ושלשה נכדים.

מיי-מרם לבהר (מיבאים)

נולדה באוקטובר 1942, במחנה העבודה "נובאקי" בציגולובקה בשם מריה, על שם של חסידות אומות עולם שהצילו יהודים במחנה והוציאו להוריה. האב מקסימיליאן מיבאים, נרצח בידי הנאצים באושוויץ בטרם נולדה. ב- 1942 הגיעו ל-"נובאקי" האם אלגזה, שהייתה בהריון, יחד עם הסבתא נטי, מצד האב, ואחותה הגודלה של מימי, דז'ז. ב- 1944, פרץ מרד במחנה שנוהל בידי הסולוקבים ביזמת פרטיזנים יושבי המACHINE ברחו לכל עבר. משפחתה הסתתרה עם יהודים נוספים במערה בהרים מצפון ללבובאקי. ב- 1945, עם סיום המלחמה, חזרו ליבטים ג'לית בדרך ארוכה וגלו שabitם נחפס ע"י מקומיים. אז גלו שאחות האב שרדה את אושוויץ. הסבתא ובתה עברו לעיר הונצדרוף בסולוקביה. האם אלגזה ייחד צ'כיה לעיר ליטימרייך, מצפון לפראג, בקרבת הדוד, אח האם. שם למדו בכ"ס. באביב 1949, הפליגו לארץ באנייה "טורנטיסילבניה" ושוכנו במחנה העולים בכאיר יעקב. ב- 1950 עברו לשיכון עולים בגבעת רם'ם ליד תל אביב. מרים למדה בכ"ס בנחית' יצחק וכתיכון העירוני' ברכ' מאפו בת"א. בתחילת 1961 גויסה לצה"ל ושרהה במקפקדת פיקוד מרכז עד לישואיה בסוף 1961 לצד לבהר. אז עברו לחולון ומماחר יותר לאזרא. מיי-מרם למדה ב"מכלאה לביטוח" ועבדה בחברת הביטוח "הסנה" וב"כלל".

למיי ודוד בן ונת: מושקנו ודורות ו- 4 נכדים.

השירה עוברת, רישום - יעקב גוטמן, ניצול שואה, חבר קיבוץ העזק

아버יהם בק

נולד בספטמבר 1943 בעיירה סופוטיצה - יוגוסלביה. אז, בן יחיד להורי: משה בק וחיה לבת בק, מנעוריה. בשנת 1941, יוגוסלביה הייתה כבשה בידי גרמניה. במרס 1944, נלקח האב למחנה הCAFיה בסזון. באפריל 44, נשלחה כל המשפה, האם, הסב, שתי הסבתות ואברהם, לגטו בקרבת תחנת רכבת. ביוני הגיעו ברכבת-משא שיועדה לאושוויז' מחנה-הCAFיה "שטרסחוフ". מאי 44 ועד ינואר 45 הגיעו מוסיפים. בינוואר 1945 הגיעו האב ל"מאוטהוזן", בפברואר 45 הגיעו גם האם למחנה והצליחה באמצעות חיפוש גרביים, למצוא את האב חולה ולטפל בו. בסוף פברואר הגיעו יושבי המACHINE בעצת-מוות "מאוטהוזן" ל"גונצ'רין". במאי 45 שוחררו בידי הצבא האמריקאי. האם חלהה והחלימה. בעת מחלתה הועבר אברהם לאשרן. בתחילת 1946 הגיעו המשפה לסובוטיצה, 13 נפשות מכבי המשפה לאשרן. בתחילת 1947 פתחו במסע לארץ בMSGת ארגן "הבריחה", דרך הונגריה, אוסטריה ואיטליה. באוג' 47 הגיעו העוקרים "פרומו", שם נולד אחיו איציק. ב- 1948 הפליגו ארצה באנייה "קסטרטא". ביולי 48 הגיעו בשייט עולים דורה בנתניה וא"כ עברו לטלבריה. בנובמבר 48 נולדה אחוותה רבקה, ב- 1950 גויס אביו לצבא. ב- 1954 עברו לתל אביב. אברהם למד ב"בר-אילן" ובביה"ס המקצועית "שבח" בת"א ובכ"ס הטכני של חיל-האוויר ובאותו חיל גם שרת בצה"ל, לאברהם תואר ראשון במנהל עסקים. בשנת 1966, נשא לאישה את נחמה בת'א שלושה ילדים: אודי, רות וויסי ושמונה נינים. רכש, לאברהם ולנחמה שלושה ילדים: אודי, רות וויסי ושמונה נינים.

בורן הולנדר

נולד ב- 17 ביוני 1941, בעיר ביאליסטוק, פולין להורי טוסיה ליבית סקוברונק והערש רוטשטיין, שניהם מרבוב פרגאגה בורשה. ימים מסוף לאחר הולדותו, כבשו הגרמנים את ביאליסטוק ופלשו אל מרכבי ברית המועצות זמן קצר לאחר היכובוש, והועברת המACHINE לטבז' ביאליסטוק, שם שהה בורן והורי עד סוף 1942. הם הצליחו להסתתר במקומות שונים ולחמק מסיפור אקציות בהן נשלחו יהודים ברכבות למחנות השמדה בין השנים 1943- 45. לאחר שברחו מגטו, בורן חי עם אמו בזאתה-שאללה וטופל בבית היתומים שליד נס"ת "רוח הקדש" בbialystok. ב- 1943 הגיעו אביו של בורן, הערש רוטשטיין, נורה ונחרב בעת נס"ת ברחה מהטו. במאי 1945, בתום המלחמה, עבר להתגורר בעיר חז'וב' בפולין עם אמו. בשנת 1946, נישאה בשנית לשלמה הולנדר, שאיבד במהלך המלחמה את אשתו ובנו. בעקבות הפוגרים בעיר קילצה, נמלטו בסיוון "הבריחה" לאוסטריה, ובחוץ ג'אולה" בת"א, התגייס לצה"ל והשתחרר משירות חובה שליד נס"ת "שירות הפליטה" ליד העיר ואסורה פליגן בגרמניה. תפקידי בחיל הנדסה ובפרקטיות הצבאיות והשתחרר בשנת 1982 בדרגת סגן-אלוף. ב- 2007, פרש לגמלאות מחברת החשמל, בה שימש בתפקיד ייעץ משפטי במשך כעשרים וחמש שנים. נשוי לרותי מאז 1964, ולהם בן ושתי בנות: שמעונה, איל ומיטל - 7 נכדים.

חוּה ווָלְף-וַיְזֶנְצֶר

נולדה בשנת 1932, בעיר יאנז'ץ ברומניה, בצוואן בוקובינה, בירתה של הסביבה קלמן וטאובה דווייטש להוריה מיכאל ווַיְזֶנְצֶר ורחל לבת דווייטש. אחות לדוד הגדל ממנה בשלוש שנים וחצי ולאחר מכן הצעירה רבקה. ב- 1939 גרו בדורונשטס ואיז הרגשה ביטר שאת האיבה והשנאה של הגרמנים והונגרים. ב- 1940, גורשה המACHINE לאושוויז' מרגילב והצטרכה ברכבות משא לטראנסניסטריה לכיוון אטاك' והגיעה לモגילב לאחות האם, מרים, ששימשה כרופא בגטו קופייגורוט עד 1944. שם שוב גורשה לעיר בתנאים של רעב וכפוף ולאחר מכן שנה חזרו לקופייגורוט. ב- 1945, עם השחרור בידי הצבא הסובייטי חזרה המACHINE לדאדאטס. ב- 1946 עברה חוות לבוטושאן והצטרכה להכשרה של תנועת בני עקיבא. שם למדה עברית וב- 1947 הפליגו לארץ באנייה "גאולה" אך לפני חוף הארץ נעצרו ע"י הבריטים והוגלו ל�פריסן. ב- 22 בדצמבר נכנסו לבסוף

חוּה ווֹלָף-וִיזְנִצֶּר - צירום

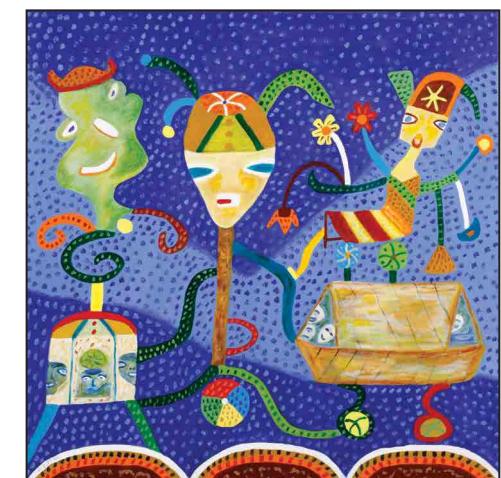

כשאני פותחת את העיניים, אני רואה עולם יפה, עצים, פרחים. כשאני סוגרת אותן, אני עדים שם. אני זוקנה לצבעוניות. בשירים אני מבטא את הכאב במילים ובצורה אני מיפה אותן בעכוב. עדים אותן ילדה קטנה. אם יכולתי להוציא ממנה את הצבעים האלה סימן שאני עדים אופטימית. אני כתבת בשחור לבן ובצבעים אני משתמשת בצבע וממשתשת בו את הכאב.

גalerit היצירות:
www.yadvashem.org/yv/he/education/learning_environment/romania/gallery_hava.asp

התחלתי לצייר את טראומת השואה בגיל מבוגר, אחרי שנים שלא סיפור דבר על התקופה הנוראה הזאת. אם הייתי מספרת לא הייתה יכולה להמשיך לחיוות שמן שרדה את המלחמה ורק אחת אחת, דודתי. שעלתה לארץ ב-1950. אימי ואבי שרדו את המלחמה בברית המועצות, אימי בהרי אורל ואבי בצבא האדום מזרחה ברית המועצות. אימי ניצלה על ידי רוסי שהעה אותה על רכבת צבאית שנסעה לעומק ברית המועצות בוגר לרצונה, שכן היא לא ידעה שהגרמנים אמרו להיכנס לעיר חלם בה שהטה.

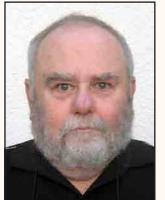
ב-1957 עליינו אחיו ואני, בן ה-6 לישראל. לאוי נמצא מקום במסורת עליית-הנווער בקיובץ חצור, וליבגלו הצעיר, במוסד לדיום בגין. לאחר שנה היגינו חורי לארץ וכולנו עברנו לגור ברמת גן. לאחר תקופה הסתגלות די קשה, התחלנו להסתדר כאשר אמא עבדה כאחות ואבי כמורה להתעמלות. למדתי בכיה"ס היסודי "שיילה" ברמת גן וסימתי "אורט" רמת-גן במכון אלקטרוניקה. ב- 1971, התגייסתי לצה"ל לחיל-האוויר ובינואר 1974, החלה את לימודי הפיסיולוגיה באוניברסיטת ת"א.

בשנת 1981, לאחר סיום תואר שני וחטינה עם הגור, אשתי לשעבר. נסענו לבוטסואן שבה היו ארבע שנים שבהם סיימתי דוקטורט ונולדה בתי תמר. ב- 1985 חזרתי ארצה והתחנתי לעבוד באוניברסיטת ת"א, בה אני עובד עד היום כפרופסור.

הדור השני

פרופ' יורם ברטל

נולדתי בשנת 1951 בשצ'צין בפולין לאמא סופיה ואבא יעקב. יש לי אח בכור, דני, המבוגר ממנו ב-5 שנים. עיר המוצאת של אבי ואבי הייתה ורשה.امي היו 8 אחים ואחות שמן שרדה את המלחמה רק אחת אחת, דודתי. שעלתה לארץ ב-1950. אימי ואבי שרדו את המלחמה בברית המועצות, אימי בהרי אורל ואבי בצבא האדום מזרחה ברית המועצות. אימי ניצלה על ידי רוסי שהעה אותה על רכבת צבאית שנסעה לעומק ברית המועצות בוגר לרצונה, שכן היא לא ידעה שהגרמנים אמרו להיכנס לעיר חלם בה שהטה. ב-1957 עליינו אחיו ואני, בן ה-6 לישראל. לאוי נמצא מקום במסורת עליית-הנווער בקיובץ חצור, וליבגלו הצעיר, במוסד לדיום בגין. לאחר שנה היגינו חורי לארץ וכולנו עברנו לגור ברמת גן. לאחר תקופה הסתגלות די קשה, התחלנו להסתדר כאשר אמא עבדה כאחות ואבי כמורה להתעמלות. למדתי בכיה"ס היסודי "שיילה" ברמת גן וסימתי "אורט" רמת-גן במכון אלקטרוניקה. ב- 1971, התגייסתי לצה"ל לחיל-האוויר ובינואר 1974, החלה את לימודי הפיסיולוגיה באוניברסיטת ת"א. בשנות 1981, לאחר סיום תואר שני וחטינה עם הגור, אשתי לשעבר. נסענו לבוטסואן שבה היו ארבע שנים שבהם סיימתי דוקטורט ונולדה בתי תמר. ב- 1985 חזרתי ארצה והתחנתי לעבוד באוניברסיטת ת"א, בה אני עובד עד היום כפרופסור.

רבקה טיר-שומובי

הורי, יצחק וברכה שומובי, נולדו בעיר ויגודה במרזח פולין, בשנת 1913. הם נישאו בשנת 1931. משפחתה הורי אמי נירה חנות מכולת בעיירה ולהורי אבי הייתה מאפייה, הורי עזרו בניהול עסקם הורייהם. בשנת 1939, איזור מגורייהם היה נתון תחת הכיבוש הרוסי. שנכננסו הגרמנים לאזרע, גיס אמי ונסלחה לוורשה. ביוני 1941, חזר אבי, עם נסית הגרמנים לוויגודה, ברחה כל המשפחה כולל אחותי חיה, ליעורות. הם נרדפו חחית השדה וסכתן מות בלתי פוסקת. הצליחו להימלט ולמצוא מסתר, בשදות חשופים, בבורות ואך בבורקר מתחת לדיר חזירם. בבורקר צר וצפוף ילאה אמי כשהמילד הוא אבי. בזכות תושיתו ואומץ לבו של אבי, יצחק שומובי, וכן בעזרת הכפריים הפולניים ששיכון את עצםם ואת בני משפחותיהם, הצליחה משפחתי לשרד. לאחר תום המלחמה, שהטה משפחתי במחנה עקורים עד לעלייתם ארץם עם האניה "ג'ליה".

רבקה טיר-שומובי נולדה במחנה העקורים מרץ 1947 ואוח שמואל נולד בארץ בשנת 1949. בארץ לאיי הייתה מחכבה. התגוררנו בתל אביב עד נישואינו בשנת 1967. סיימתי את לימודי בית הספר היסודי "כרמל"-גבריאל, ובתיוון "גימנסיה הרצליה". למדתי בסמינר הקיבוצים ונסקתי בהרואה שנים רבות. נישأتي ב- 1967 לישראל שומובי ונולדו לנו שלושה ילדים עם, אריס וליאת. כולם סבtau לחמייה נכדים.

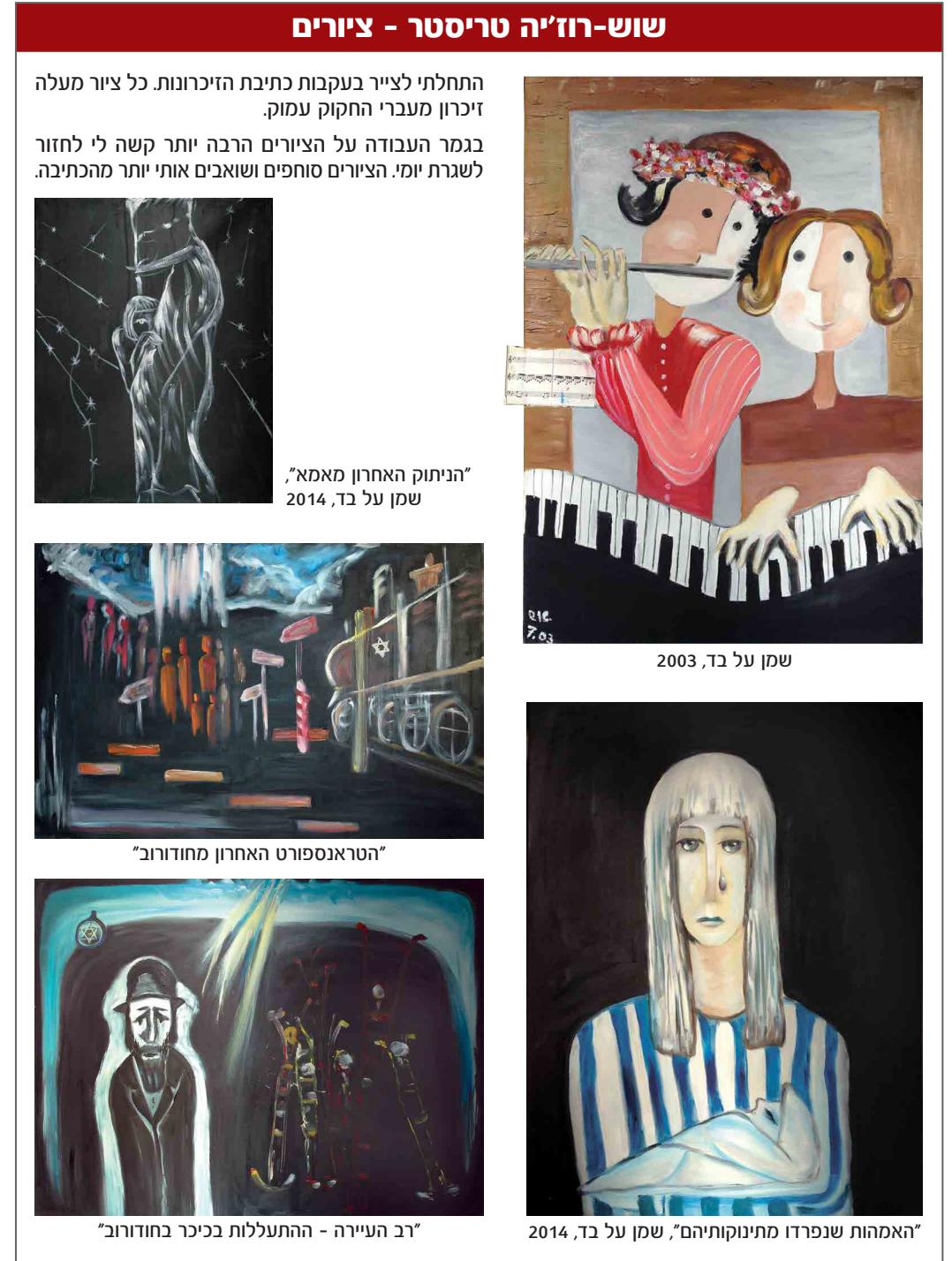
בשנת 1981 יצא בדפוס הספר "העיר האדומה", אותו כתבתי יהוד עם בעלי, ישראל, למעלה שלושים שנים אני מספרת בבלט הספר את סיפורי הישרדותם של הורי. אני חברה בעמותת דורות ההמשר, וראיינתי נדים במסגרת "המקן לתיעוד ויזואלי" של שפילברג. יש לי אחר שבו מספר תוכן הספר ועיסוקי ווחכבי בעיקר צייר.

השירים והמנגינות בהציגה

"על פני העירה", "המלחינים", "ניסין" - לאה גולדברג, לחנים - עמרי דגן
"שיר מן היום", "צעצועים" - אברהם סוצקי, תרגום מידיש - בני מר, לחנים - עמרי דגן
"תפילות הילדים" - צרואה להב / שבעה סלהוב, לחן - יהודה פוליקר
פואמות - "הכאב", "הענן חלף", "דמעות", "הצבעים", "הבית שהיא",
"נוכרת בערימות" - חוות ווֹלָף וַיזְנִצֶּר

צילם: עוזרא דאן

עדור דגן

שחקן התיאטרון "הكاميرا" ת"א, במאי ומורה למשחק מוגמת התיאטרון בבית ספר "רננים", הסטודיו של נולא צ'לטן ופנטומימה בסטודיו של קלוד קיפניס. שיחק בתיאטרון "הבימה" במשך 15 שנה. גילם את דמותו של רבי יעקב מנשה לברטוב, בסרטו "רשימת שנידלר" של סטיבן שפילברג. חלק משפחתו, 6 נפשות בני משפחת פינטו שחיה בפריז, נרצחו באושוויץ.

עירית דגן

מרפאה בהבעה ויצירה, M.A. בדרמה תרפיה, שחקנית, מורה למשחק ובמאית תיאטרון. בוגרת בית הספר למשחק "בית צבי", וספרות עברית באוניברסיטה העברית. שיחקה בתיאטרון "הבימה" ובתיאטרון לילדים ולנוער. דור שני להורים שרדโ� את אושוויץ ומחתרת הבריחה" בהונגריה וטרנסילבניה, ושאיבדו את כל משפחותיהם יוסף ולוי בשנה האחרון למלחמה.

תיאטרון עדות - על מושאי הלפיד, על חמלת נתינה ותקווה

השואה תשריך לעד כתגובה האפליה ביותר של ההיסטוריה, כאשר הנגד גדול ביותר של האנושות. לעומת לא נוכל לעמוד על טיבו של הרוע המוחלט שהתגלה בשואה. כהמשך לרצון גרמניה הנאצית למחוק את זיכרון העם היהודי, קמים ותurbines הימים באירופה ובארצות הברית ארגונים מכחישים השואה. אנו כאן, עושים ככל יכולתו להנציח ולשמר, כדי שלא ישכח הנורא מכל, וימשך החיבור בין הניצולים-ניצולים לבין הדור החדש-צעיר, וזאת הלפיד.

נכון, מאוחר, אך לא מאוחר מדי. בתיאטרון עדות אנו רואים הזדמנויות לשמעו מקור ראשון על אנטישמיות והשלפה, על קור, רעב, כאב ופחד, על פרידה פתאומית מהורים ואחים, ועל אובדן, מחסור ובידיות אין סופית. הדור השלישי, כמו נכיהם של הניצולים, משוחרים מהנטול הכאב, הם שיגידו בעוד שנים: 'פגשנו ניצולים שאוהם אמרתיהם. נגענו בהם, דברינו אותם'. הנעור הנפלא והמסור זהה יכול לשמעו כאן ישיות מהניצולים סיפור או אש: להבין מהו 'הצד הארי' ולבטא מבלי להתבלבל: 'טראנסנסיטריה'. שומעים בפעם הראשונה שמות של מחנות ריכוז, כפיה והשמדה, לומדים להבדיל בין אושוויץ, בירקנאו ובאה מאונובץ, וקולטים תאריכים: מתי זה התחיל בפולין, ובאיזה שנה בהונגריה וטרנסילבניה. שמות כמו מגנליה, יודקובסקי, קאסטנר, שנידלר,安娜 פרנק, מונחים ומושגים כמו 'ליל הבדולחן', 'וונדראט', 'הפטرون הסופי', 'אקסיה', 'סלקציה', 'אקסיה' וטרנספורט', 'קאופו', 'מוזלמן', 'גסטאפו', 'וורמאכט' ו'אס אס'. ר'מפה', 'אפל', 'יסויים רפואיים', 'מקלחות', 'קרטמותום' ו'צעדת המות', וכן בריחאה', 'הסתחרות' ו'זהות שאולה'. מילים מצמררות בשפה קשה ובבלתי אפשרית: 'יאוס', 'שנלו', 'פרפלוכטה-יודה', ומזכירים את משמעונותם של המילים: 'לכלת אל הגדר', והכול מתוך סיפוריהם האישיים של המבוגרים, וכל פונה אל הרgesch ובוא לידי ביטוי במחזה הכתוב וכבהזה על הבמה.

בערב ההזגה החוויה עצומה ומרגשת. יחד עם הסיפור הקocab נוצרת גם הרגשה של הזדគות. הקשר הנركם והזיקה ההדדיות בין המשתתפים חזקים ונמשכים גם בסיום ההציגות ואף לאחר סיום התהיליך וסיגרתו.

משתתפי הקבוצה - תלמידי שכבה ט' בתיכון "אליאנס"

מאתו מימין לשמאל: יואב קפלן, רומי לוי, יובל שימקון, מאור גיגי, שלி בראל, פז איטם מלפנים מימין לשמאל: מיקי חסון, שי ארואטי, עדי יוגב, גלי פרסבורגר, רוני בריקמן, ליה פישר, שרחר לוי

תיאטרון עדות - הד לניצחון הרוח

שואה היא טראומה נשנית שאין מילים לתארה, ואין לה עדימ. החוויה של התניצולים שנוצרו ללא עיבוד ממשיכת לחיות, בחוכם, ולהחותות כל פעם חדש, וכך אין חוויות מן העבר, אלא עדין מתרחשות ומתקיימות. המתים דוממים, והניצולים נוטרו ללא קול בהעדר מילים, שיוכלו לתאר את מה שחו וראו. אלה ששמשו עדים מבচוץ סרבי לשאת בתפקיד, ונותרו אילמים, חרשים ועוורים. חברי "תיאטרון עדות", העמידו במה להשミニ את מה שלפלים נטור להלא הד. קולם הפיקע את האלם. ניצולי השואה מספרים לעיתם, בפעם הראשונה את סיפורם באמצעות השפה הדרמטית.

התיאטרון מאפשר מסגרת לסיפור הטראומה, שיוצרת מרחק אסתטי, חוות שאינה מציפה מדוי.

בעשיה התיאטרלית, הוא ממד נוסף, כאשר הסיפור שהוא עד כה של הניצולים בלבד, הופך להוות למשמעות שבעל-פה שתמשך ותעבור מדור ודור. לבסוף, הקהל שি�שב, מאזין ובוכה, יחד עם הניצולים, הופך להיות עד כי, למה שהיא עד כה, זיכרין קפוא בזמן.

בקבוצה מופלאה זו, עירית משותה בניסיונה הרוב בתהיליך על מנת לאפשר לבני דורות אלו למצוא שפה שבאמת עותה יוכל לספר את סיפורם זה זהה, מתרוך וגיושות רבתה למורכבות של קבוצה זאת, ולסכנה של ריטראומטיזציה, עירית, מנצלת את כל הדrama כדי לעבוד עטם באופן לא מציף וכי להכיל את עצמת גושותיהם, ומאפשרת לכל אחד מבני הקבוצה לעבוד על פי יכולתו וצרכיו. הבמה שמעמידים עירית וזרא דג, יצרת שותפות חדשה המשחררת את הניצול, מן המסע הכאב, מעול הבודידות, ומעלה את זיכרון היחיד אל חייכרין הקולקטיב.

מלכת התיאטרון של חברי "תיאטרון עדות" אינה עומדת בפני עצמה. היא קושרת אותם ואונטו אל עבדות התיאטרון שהתקיימה, בתרבות איממי המהנות ונתנה מפלט לרוח האדם. הניצאים ניסו להשミニ את הגוף ולהרנס את הנפש, "תיאטרון עדות" הד לניצחון הרוח על כוחות הרשע, אז ועכשיו.

דר' צביה זילגמן | מומחית לטיפול בטראומה, יועצת ומלווה של פרויקט "תיאטרון עדות".
פסיכולוגית קלינית במרפאת המבוגרים בשירות הפסיכיאטרי בבית החולים "איכילוב", ת"א.

פרויקט תיאטרון עדות - ספר כדי לחיות, מוקדש לז'וקה - שושנה (סופה) לוי.

מחברי הוועד המיסיד והיוזר הראשונה של עמותת "תיאטרון עדות".

לז'וקה, ילדת העיר קלוז' שבטרנסילבניה היו תעוזות מזיהיפות, אך ז'וקה בחרה לוותר עליהן ולהציגרף למפשחתה. היא יצאה מבית החולים בו הסטטורה, הזמין לעצמה כרכרה ו"כנסה לבטו כמו מלכה". מהגוטו העברו היא ומשפחתה לאושוויץ. שם שרצה בזכות עצילות ונפש, תעוזת הנפש, הכוחות הבלתי ניתנים לתיאור ותפיסה. ז'וקה לא פחדה להבטיח בעינוי של דר' יוזף מנגללה בכל סלקציה ולא חששה להוואות שהיא "יהודית אמרית", היא לא חשבה פגמים לפניה שנגנבה אוכל מהמטבח, לא בשכיל החלשים והמסכנים ביתר. "בכל התקופה הזאת קיבלתי יותר טירות מכל הנשיקות שקיבלתני בבית הורי, ועוד הייתה בת יחידה. אף פעם לא בכיתי. בברגן-בלזן, אחרי השחרור ביכית. שמעתי יריות של תוחחים והבנתי שכעת כבר מותר לבכות כמו נהר יצא הדמעות..." לז'וקה היה צריך נפשו לדבר וזה שמר על שפויות דעתה, "לי אין צורך לנסוע לאושוויץ. לא אדריך על האדמה המוקולת הזאת. איי עכשי בארץ שלי, כמה שהייתה כאן רע, לא אעזוב. שם מקום לא אוחכים אותו, אנחנו אפילו לא אוחכים את עצמנו. הפיצויים של זה הננדים והילדים, הם הכל יקרים לי".

ז'וקה, נפרדה מאיתנו במפתיע בספטמבר 2012, כשלפניה עוד כל כך הרבה תוכניות להמשך. אנחנו מודים לך - ז'וקה, על הקבود שנתת לנו להיות משפחתך, על שלימידת אותנו מהי אהבה ללא גבולות ונתינה אין סופית, שלימידת אותנו כיצד לחיות ונחת לנו שנים מאושרות לךך. אוחבים ולא נפסיק לאחוב. את ז'וקה, שלא החסרת אף הצגה של תיאטרון עדות ממש שלוש-עשרה שנה, שלושים וחמשה פרויקטים, בשבייל תמיד אמרת: צפיה בהציגה תיאטרון עדות, היא כמו להಡיק נר זיכרון לזכר הורי.

עכשי, תיאטרון עדות, מדליק נר לזכרו.

משפחה דוגן, משפחת תיאטרון עדות.

עמותת תיאטרון עדות - ספר כדי לחיות (ע"ר)

נשיא כבוד: יעקב מובשוביץ | יושב ראש: ישראל מובשוביץ | מנכ"ל: נלי יצחקי

ועוד מיסיד:

חנה מרן זיל, חוות קלינברג זיל, אלנה קיאל, מירטה כהן, פנינה רוזנציג, מרדכי אלדר, טומי בריער, אירמה בידרמן

יעוץ והדרכה פסיכולוגית: דר' צביה זיגמן - פסיכולוגית קלינית

ועודה מייצגת:

דר' יעלית לוי | דר' יונתן אלקינד | דר' אריה לוקר | יונה לוקר | דר' אב הולנדר | אורן מנוס ('תא"ל מיל') | שפר אופיר

התוכנית וההזמנה באדיות גדי רוזמן, בנו של איסר גרבָּר

איסר גרבָּר חבר בפרויקט תיאטרון עדות בגבעתיים, ליד פולין 2022. בזמן המלחמה בין השנים 1944-1941 היה בגטו אוסטרובייצה ובגטו וינטוצ'יצה. מאוחר יותר ברוח לישור שוויונטוקז'יסקה, גיסס לצבא הפולני ולוחם נגד הגורננים. ב- 1947 עלה ממיןן באוניה "טייאדור הרצל" וגורש למחנה בקריפרסון. ב- 1949 עלה לישראל ונישא בローンקה שננטה בגיל 40 ונישא בשנית לאשתר. לאיסר שלושה ילדים - גדי, ברוך ודורית, שיש לה ננדים ושבעה נינים.

אם אתם חשובים להפיק ספר יהודי או אישי, אנחנו הכתובות:
בחברתנו עורכים, מעצבים, מדפיסים, כורכים ושולחים אליך עד הבית

ספליים ארלאים קאנטַה

טל': 077-5401053

ravit@rotemltd.co.il | www.rotemltd.co.il

